

Informace o činnosti za 2. čtvrtletí roku 2016

Podle ustanovení § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

Obsah:

A. Počty podnětů, šetření	2
B. Shrnutí hlavních zjištění z činnosti ochránce.....	3
C. Činnost ochránce	4
C.1 Veřejná správa.....	4
C.1.1 Postup OSPOD v roli kolizního opatrovníka (sp. zn. 1910/2014/VOP)	4
C.1.2 Nařízení povinnosti připojit se na kanalizaci (sp. zn. 5115/2015/VOP)	4
C.1.3 Uložení povinnosti navštívit mediátora (sp. zn. 6454/2013/VOP).....	5
C.1.4 Uložení urny (sp. zn. 2966/2016/VOP).....	6
C.1.5 Zřízení a financování asistenta pedagoga ve školní družině (sp. zn. 301/2015/VOP)	6
C.2 Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění	7
C.3 Ochrana před diskriminací	8
C.3.1 Samostatná výroční zpráva o ochraně před diskriminací za rok 2015.....	8
C.3.2 Podmínky vzdělávání (sp. zn. 6799/2014/VOP)	9
C.3.3 Výměna bytu v domě s pečovatelskou službou (sp. zn. 1307/2014/VOP)	10
C.3.4 Přístup asistenčního psa do vojenského rehabilitačního ústavu (sp. zn.: 35/2013/DIS)	10
D. Legislativní doporučení a zvláštní oprávnění ochránce.....	11
D.1 Návrh na zrušení ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů (sp. zn. Pl. ÚS 7/15)	11
D.2 Ústavní stížnost ve věci přítomnosti otce u porodu (sp. zn. IV. ÚS 3035/15).....	12
D.3 Přípomínky k věcnému záměru zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozšířením státem zajištěné právní pomoci	12

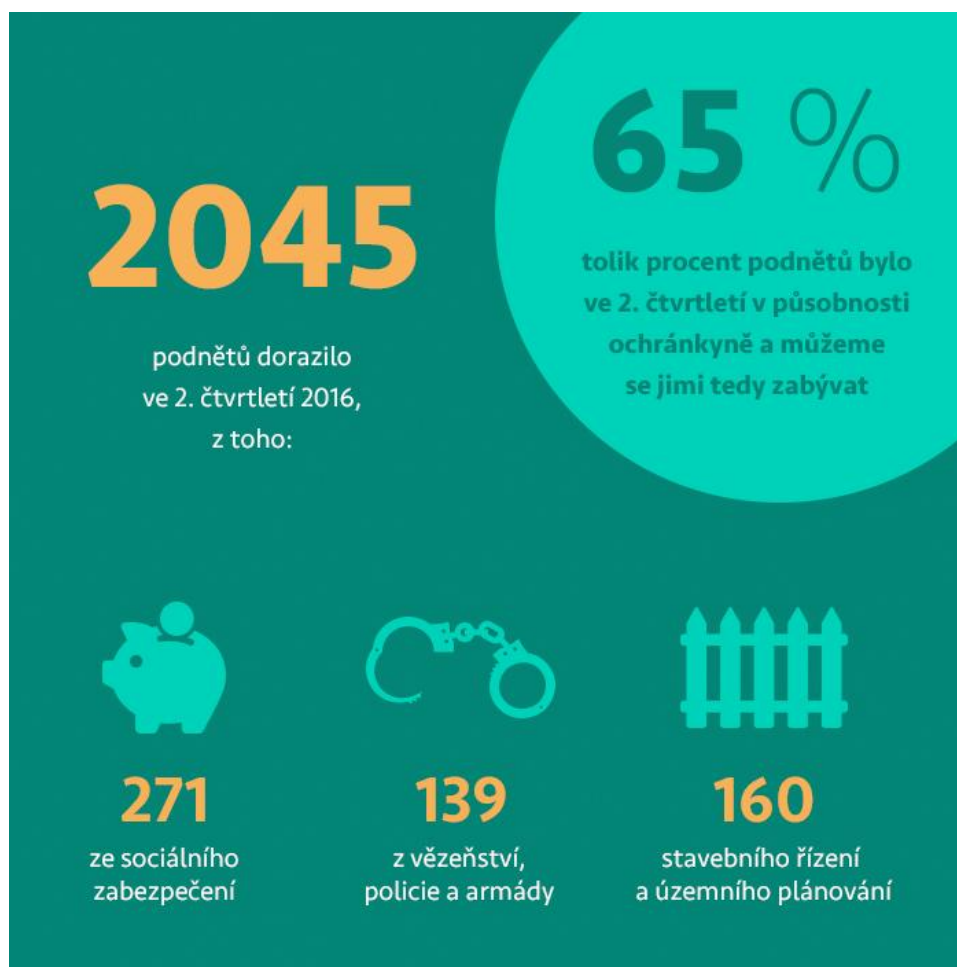
A. Počty podnětů, šetření

Ve druhém čtvrtletí roku 2016 mi bylo doručeno celkem **2045** podnětů, což je o **58** méně než ve stejném období loňského roku. Ve věcech, jimiž se podle zákona mohou zabývat, se na mne obrátilo 1329 osob, což je o 21 méně než ve druhém čtvrtletí loňského roku. **Podíl podnětů v působnosti se zvýšil na 65 %** (celoroční průměr byl loni 64 %). Nejvíce podnětů se týkalo sociálního zabezpečení (271 podnětů), početně byla zastoupena i oblast stavebního řízení a územního plánování (160) a dále oblast vězeňství, policie a armády (139 podnětů).

Z celkového počtu doručených podnětů se ve **108** případech objevila námitka nerovného zacházení ze strany veřejné správy a soukromých osob. Diskriminace ve smyslu antidiskriminačního zákona se týkalo **63** podnětů. V **10** případech jsme také poskytli informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům.

Ve druhém čtvrtletí jsme uskutečnili **6** systematických návštěv zařízení, v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě. V oblasti sledování zajištění cizinců a výkonu správního vyhoštění jsme provedli monitoring **1630** rozhodnutí.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek.

B. Shrnutí hlavních zjištění z činnosti ochránce

V uplynulém čtvrtletí jsem se zabývala jedním z aspektů **průtahů v soudním řízení**. Ta se někdy prodlužují, protože se čeká **vyhotovení znaleckých posudků**, bez kterých soud v některých případech nemůže rozhodnout. Tento případ jsem řešila v případě orgánu sociálně právní ochrany dětí, který vykonával roli kolizního opatrovníka. Příslušný OSPOD jsem upozornila na možnosti, které v případě nesplnění lhůty na vyhotovení znaleckých posudků má. **Příslušný úřad městské části přijal naše doporučení**. Vydal pro své pracovníky metodický pokyny, kterými určil jejich budoucí postup při podávání stížností na průtahy v soudním řízení a při podávání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu.

Při nařizování prvního **setkání s mediátorem** jsou úřady povinny rozhodovat se podle toho, **zda je mediace potřebná, nikoliv podle finančního zázemí rodičů**. Uhradit mediaci u nemajetných rodičů lze ze státního rozpočtu, a to buď z kapitoly na sociálně-právní ochranu dětí nebo prostřednictvím dávky pomoci v hmotné nouzi. S tímto případem jsem se setkala v Praze, kdy odvolací orgán zrušil nařízení mediace, protože jeden z rodičů na ni neměl finanční prostředky. Úřad přijal všechna opatření k nápravě, která jsem navrhla.

Prošetřovala jsem podněty stěžovatelky, ve kterých rozporovala postup při **řízení a vymezení působení asistentů pedagoga** ve školském zařízení (školní družině). Namítala i problémy při jejich **financování**. Na základě šetření jsem dospěla k závěru, že krajské úřady interpretují příslušná ustanovení školského zákona adekvátně. Jelikož bude s účinností od 1. září 2016 sjednocen i postup při zajištění financování asistentů (mimo jiné v družině), **ukončila jsem šetření bez výtky úřadu**.

Prostřednictvím systematické návštěvy jsem prověřovala **podmínky výkonu ústavní a ochranné výchovy ve Výchovném ústavu a dětském domově se školou v Chrastavě**. Veřejný ochránce práv prováděl návštěvy tohoto zařízení i v minulosti (v roce 2006 za působení ombudsmana Otakara Motejla, v roce 2012 během mandátu Pavla Varvařovského). S ohledem na **závažná zjištění z návštěvy zařízení**, a to, že za **posledních deset let nedošlo v zařízení k naplnění doporučení žádného z mých předchůdců**, jsem se v souladu s § 21a odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv obrátila na zřizovatele zařízení, kterým je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, a požadovala zjednání nápravy.

Letos poprvé jsem předložila veřejnosti samostatnou **výroční zprávu** o své činnosti ve věcech **práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací**. Zpráva prezentuje témata, na která jsem se v uplynulém roce soustředila. Jde zejména o **problematiku rovného odměňování**, kterou považuji za **hlavní téma roku 2015**. Dále lze ve zprávě nalézt informace o řešení diskriminace prostřednictvím soudů a výsledky některých řízení včetně formulace doporučení.

C. Činnost ochránce

C.1 Veřejná správa

C.1.1 Postup OSPOD v roli kolizního opatrovníka (sp. zn. 1910/2014/VOP)

Soudní řízení se někdy prodlužují, protože se vyčkává na vyhotovení znaleckých posudků. Bohužel se s touto praxí setkáváme u tak nelehké životní události, jako je rozvod nebo rozpad vztahu rodičů. Trvá často neúměrně dlouho, než soud rozhodne, do jakého typu péče nezletilé děti svěří. Důvodem bývá čekání na vyhotovení znaleckých posudků, bez kterých soud v některých případech nemůže rozhodnout. Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), který v těchto případech nejčastěji vykonává roli kolizního opatrovníka, však tento zdlouhavý proces může uspíšit. Může podat stížnost směřující proti průtahům způsobeným soudními znalci. Bohužel však o této možnosti často neví.

Jeden z takových případů jsme v nedávné době řešili v Praze. Soud měl rozhodnout, do jakého typu péče nezletilé děti svěří. Ustanovil znalce, aby vypracoval psychologický posudek sourozenců. Otec požadoval střídavou péči, matka usilovala o svěření do své péče. Soud chtěl rozhodnout na základě posudku, aby mohl určit nejlepší zájem dítěte. Stanovený soudní znalec obdržel spisový materiál na konci září roku 2013 a měl se vyjádřit ve lhůtě 60 dnů. Soud však znalecký posudek obdržel až začátkem dubna následujícího roku, tedy po pěti měsících. Sourozenci a jejich rodiče žili ve zbytečně prodlužované nejistotě, jak bude jejich budoucí rodinný život vypadat.

V roli kolizního opatrovníka může OSPOD urgovat soudce. Pokud neuspěje, může podat stížnost adresovanou předsedovi soudu. Předseda soudu na základě stížností, které směřují proti průtahům způsobeným soudními znalci, může podat podnět předsedovi krajského soudu, který vykonává správu znalců a posuzuje závažnost protiprávního jednání znalce.

V případě nečinnosti soudního znalce mu soud může věc odejmout a ustanovit jiného znalce nebo znalci může snížit odměnu za způsobené průtahy v soudním řízení, případně uložit pokutu. V krajním případě může soud znalce vyškrtnout ze seznamu soudních znalců.

Existuje také další možnost, jak ovlivnit délku soudního řízení. Jedná se o návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle ustanovení § 174a zákona o soudech a soudcích.

Příslušný úřad městské části přijal mé doporučení. Vydal pro své pracovníky metodické pokyny, kterými určil jejich budoucí postup při podávání stížností na průtahy v soudním řízení a při podávání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu.

C.1.2 Nařízení povinnosti připojit se na kanalizaci (sp. zn. 5115/2015/VOP)

Můj zástupce se zabýval podáním stěžovatele, který požádal o prošetření postupu Obecního úřadu Žihobce a Krajského úřadu Plzeňského kraje ve věci rozhodnutí, kterým mu byla uložena povinnost připojit se na splaškovou kanalizaci pro veřejnou potřebu, kterou vybuďovala obec. Stěžovatel namítal, že s uloženou povinností nesouhlasí, protože

se jedná o neekonomické řešení, a že by si raději vybudoval domácí čistírnu odpadních vod.

Zástupce shledal uhrazení nákladů spojených s připojením na kanalizaci povinnou osobou za akceptovatelné v případě, že veřejný zájem převáží na zájmy osoby, které byla povinnost připojit se na kanalizaci uložena. Zdůraznil, že v případě řízení o uložení povinnosti připojit se na kanalizaci je vždy třeba zvažovat, jestli veřejný zájem na připojení nemovitosti na kanalizaci převáží nad soukromými zájmy vlastníka připojované nemovitosti a odůvodní zásah do stavu, který je v souladu s právními předpisy. Tyto prvky, v jejichž rámci je třeba zabývat se také technickým provedením přípojky a ekonomickými aspekty jejího zřízení, je třeba zkoumat v rámci rozhodnutí, kterým je povinnost připojit se na kanalizaci, ukládána.

Přestože můj zástupce shledal v postupu úřadů pochybení, s ohledem na skutečnost, že se stěžovatel s žádostí o pomoc obrátil až v době, kdy již uplynula lhůta pro případný přezkum rozhodnutí, nemohl již stěžovateli efektivně pomoci.

C.1.3 Uložení povinnosti navštívit mediátora (sp. zn. 6454/2013/VOP)

Otec dítěte se na mne obrátil s žádostí o prověření postupu Magistrátu hlavního města Prahy (dále též jen „magistrát“), který v odvolacím řízení zrušil rozhodnutí Úřadu městské části Praha 10, o uložení povinnosti matce navštívit mediátora.

Stěžovatel s mediací souhlasil, matka dítěte nikoliv. Rodiče jsou v dlouhodobém rodičovském konfliktu. Prvoinstanční orgán vycházel mj. z doporučení znalců o vhodnosti mediace. Magistrát zrušil rozhodnutí správního orgánu prvního stupně a vrátil věc k novému projednání s tím, že matka nemá na službu mediátora finanční prostředky, doporučil nalézt jinou než placenou službu a oběma rodičům uložit povinnost se dostavovat do rodinné poradny.

V postupu odvolacího orgánu jsem shledala několik pochybení. Při nařizování prvního setkání s mediátorem jsou úřady povinny rozhodovat se podle toho, zda je mediace potřebná, nikoliv podle finančního zázemí rodičů. Uhradit mediaci u nemajetných rodičů lze ze státního rozpočtu, a to buď z kapitoly na sociálně-právní ochranu dětí (o tom rozhoduje OSPOD) nebo prostřednictvím dávky pomoci v hmotné nouzi (o tom rozhoduje úřad práce). Vyslovila jsem se pro to, aby obě tyto možnosti byly variantami, přičemž OSPOD se má rozhodnout ad hoc, která z možností je vhodnější pro konkrétní případ.

V době po vydání mé zprávy o šetření již magistrát pracoval na sjednocujícím metodickém pokynu pro úřady městských částí a oslovil několik institucí, neboť praxe přinesla řadu nejasností a excesů spočívajících v předražených službách některých mediátorů. Po obdržení mého závěrečného stanoviska magistrát mé závěry zohlednil při tvorbě metodického pokynu, který upraví finanční aspekt mediací. Základním poselstvím metodického pokynu magistrátu je, že jednotlivé úřady městských částí mohou uzavřít dohodu o spolupráci s mediátory, kteří budou služby poskytovat analogicky za cenu stanovenou vyhláškou, jako by první setkání s mediátorem nařídil soud. Mají se rovněž pokusit vyhledat organizace ve svém obvodu, které poskytují tyto služby zdarma. Pokyn výslovně uvádí, že tíživá sociální situace klientů nemůže být jediným důvodem

pro upuštění od nařízení prvního setkání s mediátorem. Přínosným právním závěrem pokynu je, že při nařízení prvního tříhodinového setkání s mediátorem lze mediaci započít a uzavřít dohodu, a to v rámci regulované ceny.

Úřad splnil všechna opatření k nápravě, která jsem navrhla, proto jsem šetření ukončila.

C.1.4 Uložení urny (sp. zn. 2966/2016/VOP)

Stěžovatelka (pozůstalá manželka) se na veřejného ochránce práv obrátila s žádostí o stanovisko k uložení urny s popelem zesnulého manžela, který byl státním občanem Spolkové republiky Německo, kde až do jeho smrti společně žili. Stěžovatelka se po smrti manžela i s urnou přestěhovala zpět do České republiky. Tamní radnice jí však poslala dopis, v němž se ptá, kde je muž uložen. Stěžovatelka uvedla, že urnu s popelem zesnulého manžela má doma s květinami na skříni. V této souvislosti se ptala, zda se může odvolat na nějaký zákon.

Můj zástupce stěžovatelce sdělil, že zákon o pohřbnictví v případě zpopelněných lidských ostatků uložených v urně nevyžaduje, aby tyto ostatky (urna s kremačním popelem) byly uloženy na veřejném pohřebišti. Z toho někdy plynou spory mezi příbuznými, kdy si pozůstalí nechají po kremačním obřadu urnu doma, žádné hrobové místo či místo v kolumbáriu nepronajmou a ostatním příbuzným, známým, přátelům tím de facto znemožní uctění památky zesnulých. Každý případ je však třeba posuzovat individuálně, včetně zohlednění toho, zda k přemístění urny s popelem došlo ve zlém vůli nebo po dohodě či s vědomím ostatních pozůstalých (zpravidla jde o členy nejbližší rodiny zesnulého).

Zástupce stěžovatelce rovněž sdělil, že její jednání není v rozporu se zákonem o pohřbnictví, současně jí ale doporučil, aby o místě a způsobu uložení zpopelněných ostatků svého muže informovala radnici v Německu a nejbližší příbuzné.

Vzhledem k tomu, že se jednalo o záležitost, která je mimo působnost veřejného ochránce práv, uzavřel zástupce toto podání objasňujícím dopisem stěžovatelce.

C.1.5 Zřízení a financování asistenta pedagoga ve školní družině (sp. zn. 301/2015/VOP)

Prošetřovala jsem podněty stěžovatelky, v nichž rozporovala postup při zřízení a vymezení působení asistentů pedagoga ve školském zařízení (školní družině), namítala i problémy při jejich financování. V rámci šetření vyvstala též otázka, zda jednotlivé krajské úřady nepřístupují k problému různě a jaké je stanovisko Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“), proto jsem již v roce 2015 v této věci zahájila šetření z vlastní iniciativy.

Z vyjádření krajských úřadu i ministerstva vyplývá, že ředitelé škol ani krajské úřady nepočítají při zřízení asistenta do školského zařízení se souhlasem krajského úřadu. Dále jsem zjišťovala, zda kraje v rámci přerozdělování finančních prostředků přispívají i na úvazek asistentů v družině. Ze zákonné úpravy i z vyjádření krajských úřadů a ministerstva vyplývá, že tzv. krajské normativy (finance určované školám kraji) nemohou být využity pro financování asistentů v družině nebo jiném školském zařízení. Ředitelé jsou tak povinni využít jiných finančních zdrojů. Jelikož se však ředitelé potýkají s problémy

při zajištění financí na asistenty i pro standardní dopolední výuku ve škole, o to závažnější potíže jsou s jejich financováním pro působení ve školských zařízeních. Přitom ze zákonné úpravy je patrné, že asistenti pedagoga mají působit i ve školských zařízeních. Z vyjádření ministryně vyplývá, že novela školského zákona účinná od 1. září 2016 počítá s průhlednějším systémem financování podpůrných opatření, tedy i asistentů pedagoga, a že školská poradenská zařízení budou povinna určovat míru podpůrných opatření také pro zájmové vzdělávání, tedy pro dobu pobytu dítěte ve školní družině.

Na základě šetření jsem dospěla k závěru, že krajské úřady interpretují příslušná ustanovení školského zákona adekvátně. Jelikož bude s účinností od 1. září 2016 sjednocen i postup při zajištění financování asistentů (mimo jiné v družině), ukončila jsem šetření bez výtky úřadu.

C.2 Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

V rámci prevence špatného zacházení a dohledu nad omezováním osobní svobody provedli pověřeni zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) ve **druhém čtvrtletí roku 2016 celkem šest systematických návštěv zařízení.**

Proběhly celkem **tři návštěvy zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.** Jednalo se o zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském domově Trnová u Plzně, a dvě zařízení provozovaná Fondem ohrožených dětí, a to v Praze na ul. Láskova a v Kroměříži.

Dále zaměstnanci Kanceláře provedli systematickou návštěvu Sanatoria Lotos v Ostředku, které je **zařízením sociálních služeb** (domov se zvláštním režimem), a **návštěvu věznice** Heřmanice, která byla zaměřena na podmínky výkonu trestu odnětí svobody odsouzených umístěných na specializovaném oddělení pro odsouzené s mentálním postižením.

Prostřednictvím systematické návštěvy jsem prověřovala rovněž **podmínky výkonu ústavní a ochranné výchovy ve Výchovném ústavu a dětském domově se školou v Chrastavě.** Veřejný ochránce práv prováděl návštěvy tohoto zařízení i v minulosti (v roce 2006 za působení ombudsmana Otakara Motejla, v roce 2012 během mandátu Pavla Varvařovského).

Pověření zaměstnanci Kanceláře a přizvaní experti - speciální pedagogové, kteří jsou přední odborníci na výchovu dětí, učinili na místě tato zásadní zjištění:

- Systém výchovy je založený na represí a omezování základních potřeb každého člověka (pobyt na čerstvém vzduchu, telefonický kontakt s rodinou, pobyt u rodiny apod.);
- klima v zařízení je velmi negativní a směřuje k eskalaci napětí;
- přístup k chlapcům je veden direktivně, z pozice moci, není věnována pozornost individuálním potřebám a nejsou zohledněny případné mentální či osobnostní limity;
- systém budující chování chlapců je vysoce demotivující, velmi složitý, nepřehledný, nejednotný, postihující sebemenší prohřešky a projevy emocí (např.: „za mluvení v jídelně budeš mít -2 body“), což u umístěných chlapců vyvolává napětí a strach; převažují záporné body nad pozitivními;

- pobyty dětí u rodičů (zákonných zástupců) jsou prokazatelně navázány na bodové hodnocení – přitom se jedná o jejich zákonné právo;
- dětem není zajištěna odborná psychologická a etopedická péče.

S ohledem na **závažná zjištění z návštěvy zařízení**, a to, že za **posledních deset let nedošlo v zařízení k naplnění doporučení žádného z mých předchůdců**, jsem se v souladu s § 21a odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv obrátila na zřizovatele zařízení, kterým je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, a požadovala zjednaní nápravy.

Zpráva z návštěvy ve Výchovném ústavu a dětském domově se školou v Chrastavě je k dispozici na webových stránkách ochránce.¹

Pořádáním seminářů a školení se snažím přispívat k prevenci špatného zacházení ve všech typech zařízení, kde jsou osoby omezeny na osobní svobodě, ať už z rozhodnutí orgánu veřejné moci nebo v důsledku závislosti na poskytované péči.

V tomto čtvrtletí zaměstnanci Kanceláře proškolili:

- personál zařízení sociálních služeb v péči o klienty, a to zejména ty, kteří trpí syndromem demence. Přípravu semináře a prezentace zjištění ochránce z návštěv těchto zařízení zajišťoval také zdravotnický pracovník, který se podílel na návštěvách těchto zařízení. Seminář, uspořádaný tentokrát pro poskytovatele sociálních služeb z Olomouckého kraje (cca 40 osob), bude realizován i v dalších krajích.
- veřejné opatrovníky z Jihočeského kraje (cca 40 osob), kterým právníci oddělení dohledu představili dobrou praxi výkonu opatrovnictví. Semináře pro veřejné opatrovníky v dalších krajích budou následovat.
- v rámci třech seminářů policisty z Krajského ředitelství policie Zlínského kraje, Karlovarského kraje a Plzeňského kraje, které byly zaměřeny na zacházení s osobami umístěnými v policejní cele. Školení policistů v dalších krajích budou následovat.

Při příležitosti **10. výročí působení veřejného ochránce práv jako národního preventivního mechanismu** (dále též „NPM“) proběhlo v Brně dne 26. června setkání příznivců a bývalých i současných spolupracovníků, kteří svojí činností přispívají k prevenci špatného zacházení. Připomenuli jsme si začátky NPM za působení JUDr. Otakara Motejla, bilancovali úspěchy a milníky² činnosti NPM a představili nové výzvy, které současnost přináší.

C.3 Ochrana před diskriminací

C.3.1 Samostatná výroční zpráva o ochraně před diskriminací za rok 2015

Letos **poprvé jsem předložila veřejnosti samostatnou výroční zprávu** o své činnosti ve věcech práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací.

1 http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Ustavni_vychova/2016-Chrastava.pdf

2 <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/10-let-ochrany-pred-spatnym-zachazenim/10-let-uspechy-a-vyzvy/>

Jak vyplynulo z výzkumu v roce 2015³, který jsem nechala zpracovat, pomoc ombudsmana vyhledá jen zlomek obětí diskriminace. Naprostá většina osob by se totiž v případě diskriminace obracela na policii. Obdobné výsledky přinesl i Eurobarometr 2015, který uskutečnila Evropská komise. Proto považuji za důležité neustále zvyšovat povědomí celé společnosti o antidiskriminační působnosti ochránce, například i touto formou.

Zpráva není prostým souhrnem zajímavých případů, ale prezentuje témata, na která jsem se v uplynulém roce soustředila. Jde zejména o problematiku rovného odměňování, kterou považuji za hlavní téma roku 2015. Dále lze ve zprávě nalézt informace o řešení diskriminace prostřednictvím soudů a výsledky některých řízení včetně formulace doporučení, jak by měl být novelizován proces přenosu důkazního břemene zakotvený v občanském soudním řádu. Zpráva obsahuje celou řadu poznatků i z dalších oblastí, kterým jsem se věnovala.

V neposlední řadě jsou zde rovněž rozvedeny statistiky počtu podání vztahující se k oblasti diskriminace, a to od roku 2009, kdy se veřejný ochránce práv stal tělesem pro rovné zacházení. Celou zprávu lze nalézt na webových stránkách ochránce.⁴

C.3.2 Podmínky vzdělávání (sp. zn. 6799/2014/VOP)

Obrátila se na mne stěžovatelka, která studovala obor „Nutriční asistent“ na vyšší odborné škole. Tvrdila, že v rámci výuky ji vyučující nutí ochutnávat masové pokrmy, i když ví, že je vegetariánka. Stěžovatelka vnímala nucení ze strany vyučujících jako nepřípustné a cítila se diskriminována z důvodu svého světonázoru (vegetariánství). Zabývala jsem se proto otázkou, zda je vegetariánství světonázor a zda vynucování požadavku na ochutnávání masových pokrmů může naplnit skutkovou podstatu nepřímé diskriminace z důvodu světonázoru při poskytování vzdělání.

Po prošetření věci jsem dospěla k názoru, že vegetariánství lze považovat za světonázor ve smyslu ustanovení § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona. Pokud vegetarián odmítne požívat masové pokrmy, lze tento projev jeho světonázoru považovat za klíčový ve smyslu čl. 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Zároveň to ale neznamená, že v určitých situacích nemůže být nerespektování tohoto požadavku přípustným a akceptovatelným.

Z vyjádření Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva zdravotnictví a Fakultní nemocnice Brno, na které jsem se obrátila, vyplynulo, že účelem požadavku ochutnávání všech připravených jídel před jejich podáváním je smyslové zhodnocení kvality, zajištění bezpečné léčebné výživy pro stravované klienty (zdravotnických zařízení a vyhodnocení pokrmu jako vyhovujícího, nezávadného). Tento proces je rovněž součástí učebních osnov. Požadavek ochutnávání proto podle mne sleduje legitimní cíl; a to jak zajištění bezpečné nutriční výživy, tak dosažení adekvátního vzdělání studentů, které je nezbytné pro výkon práce nutričního terapeuta, odpovídá udělené akreditaci a požadavkům praxe pro výkon tohoto povolání. Stěžovatelka namítala, že ochutnávat

3 http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/CZ_Diskriminace_v_CR_studie.pdf

4 http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyrocní_zpravy/2015-DIS-vyrocní-zprava.pdf

nemusí, protože kdysi maso jedla, takže chuť masových jídel zná nebo je ochotná vařit z alternativních (nemasových) potravin. Takové argumenty ale nemají žádný vliv na kontrolu připravených jídel. Požadavek ochutnávání jsem proto shledala jako přiměřený a nezbytný.

Ačkoliv byl v rámci studia stěžovatelčin světonázor ve formě vegetariánství dotčen požadavkem na ochutnávání všech pokrmů včetně masových, nejednalo se o nepřímou diskriminaci ve smyslu antidiskriminačního zákona. Tento požadavek je totiž přípustnou formou rozdílného zacházení ve smyslu antidiskriminačního zákona a proto jsem šetření ukončila se závěrem o nezjištění diskriminace.

C.3.3 Výměna bytu v domě s pečovatelskou službou (sp. zn. 1307/2014/VOP)

Obrátil se na mne stěžovatel, který žádal o prověření postupu města při přidělování bytů v domě s pečovatelskou službou. Stěžovatel si pronajímal byt v prvním patře tohoto domu, přístupný pouze po schodech. Jeho zdravotní stav mu však chůzi po schodech neumožňoval. Několikrát žádal radu města o přidělení jiného bytu, který by vyhovoval jeho zdravotnímu stavu. Vždy neúspěšně.

Po prošetření daného případu jsem došla k závěru, že postup města naplnil znaky nepřímé diskriminace dle § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona. Město nepřijalo přiměřené opatření tak, aby osoba se zdravotním postižením mohla využít služeb určených veřejnosti. Takovým přiměřeným opatřením mohlo být uzavření nájemní smlouvy na jiný byt v domě s pečovatelskou službou, který by byl bezbariérový. Nelze předpokládat, že by takové opatření představovalo pro město nepřiměřené zatížení. Uzavřením nájemní smlouvy na jiný byt by se totiž uvolnil stěžovatelův stávající byt, který by město mělo opět k dispozici. Toto řešení se navíc zdá finančně méně zatěžující než výstavba schodišťové plošiny ke stěžovatelově stávajícímu bytu.

Rada města ani po vydání mé zprávy nezměnila své rozhodování a stěžovateli bezbariérový byt nepřidělila. Z tohoto důvodu jsem proto případ předala k zastupování pro bono.

C.3.4 Přístup asistenčního psa do vojenského rehabilitačního ústavu (sp. zn.: 35/2013/DIS)

Zabývala jsem se podnětem stěžovatelky, která se na mne obrátila v zastoupení neziskové organizace Helpes – Centrum výcviku psů pro postižené o. p. s., s žádostí o prošetření postupu vojenského rehabilitačního ústavu. Stěžovatelka chtěla v květnu 2013 absolvovat v ústavu čtyřtýdenní pobyt. Stěžovatelka je osobou se zdravotním postižením a s úkony každodenního života jí pomáhá asistenční pes. Pracovnice ústavu jí však sdělila, že se psem do ústavu není možné přijet, jelikož ústav je zdravotnické zařízení se statutem nemocnice. Ředitel ústavu následně upřesnil, že v daném termínu není k dispozici jednolůžkový pokoj. Navíc by pes omezoval práva ostatních pacientů. Stěžovatelka se obrátila na Ministerstvo obrany (dále jen „ministerstvo“) s žádostí o prošetření, zda se ústav nedopustil správního deliktu. Ministerstvo došlo k závěru, že ke spáchání správního deliktu nedošlo.

S ohledem na podezření z diskriminace na základě zdravotního postižení v oblasti přístupu ke zdravotní péči jsem ve věci zahájila šetření. Ústav mi doložil kopii provozního řádu, který upravoval pobyt psů se speciálním výcvikem. Provozní řád vázal pobyt asistenčních

psů na několik sporných podmínek. Šetření jsem zároveň zahájila také proti ministerstvu, které po následném provedení správního řízení sdělilo, že skutkovou podstatu předmětného správního deliktu ústav naplnil. V té době však již zanikla odpovědnost za správní delikt. I přesto ministr ústavu doporučil, ať změní příliš restriktivní provozní řád.

Provozní řád nakonec ústav změnil. Vyloučil z něj navázání pobytu asistenčního psa na souhlas ústavu. Dále vyloučil podmínku ubytování psa na jednolůžkovém pokoji, schopnost se o psa postarat a přínos jeho přítomnosti pro pacienta. Ve vztahu ke stěžovateli jsem však došla k závěru, že se ústav dopustil nepřímé diskriminace, jelikož nepřijal přiměřená opatření tak, aby stěžovatelka mohla absolvovat pobyt se psem.

Ocenila jsem nicméně, že ústav přistoupil ke změně provozního řádu. Zároveň jsem doporučila, aby ústav svůj provozní řád konzultoval s odborníkem na výcvik asistenčních psů s ohledem na vymezení prostor, kam pes může a nemůže. Vzhledem k tomu, že svůj postup ministerstvo následně napravilo, šetření jsem uzavřela.

D. Legislativní doporučení a zvláštní oprávnění ochránce

D.1 Návrh na zrušení ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů (sp. zn. Pl. ÚS 7/15)

V březnu 2015 jsem vstoupila jako vedlejší účastník do řízení o návrhu na zrušení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství.⁵ S předkládaným případem jsem se seznámila již v rámci šetření podnětu pana P. L., který se na mne obrátil se žádostí o prošetření postupu Úřadu městské části Praha 13 a Magistrátu hlavního města Prahy.

Na svém dřívějším stanovisku jsem i nadále setrvala a proto jsem Ústavnímu soudu poskytla zprávu o šetření ze dne 1. července 2014. Ve svém vyjádření jsem se pak zaměřila především na otázku postavení homosexuálů jako náhradních rodičů. Své vyjádření jsem tedy v tomto aspektu pojala jako doplnění a rozšíření své původní argumentace.

Dne 28. června 2016 Ústavní soud svým nálezením ze dne 28. června 2016 zrušil předmětné ustanovení zákona o registrovaném partnerství, které zakazovalo lidem žijícím v registrovaných partnerstvích adoptovat dítě. Nutno podotknout, že toto právo přitom měl každý člověk před vstupem do registrovaného svazku.

Rozhodnutí Ústavního soudu znamená v praxi to, že každý jednotlivec (i registrovaný partner) může požádat o osvojení dítěte. Před tímto nálezením tak mohl učinit pouze člověk nežijící v žádném formalizovaném svazku (bez ohledu na sexuální orientaci) nebo jeden z manželů. Ústavní soud naopak nerozhodoval o společném osvojení (i nadále osvojují společně pouze manželé) a nerozhodoval ani o tzv. přisvojení (manžel osvojí dítě druhého manžela).

⁵ Cit. § 13 odst. 2: „Trvající partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte“.

D.2 Ústavní stížnost ve věci přítomnosti otce u porodu (sp. zn. IV. ÚS 3035/15)

Pozitivně jsem přivítala rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 12. dubna 2016, který potvrdil, že právo otce na přítomnost u porodu nemůže být zpoplatněno. Ústavní soud v tomto směru zaujal totožný právní názor, k němuž jsem dospěla ve svých šetřeních a který jsem také Ústavnímu soudu sdělila v prosinci 2015 formou tzv. *amicus curiae* v rámci projednávání ústavní stížnosti jednoho z otců.

Zákon o zdravotních službách dává podle mne pacientovi výslovně právo na přítomnost blízké nebo jiné pacientem určené osoby při poskytování zdravotních služeb. Nemocnice má povinnost přítomnost této osoby umožnit a strpět. Zdravotnické zařízení tedy neposkytuje zvláštní službu nebo nadstandard, ale plní zákonnou povinnost, takže není možné, aby za ni žádalo smluvní cenu.

Ústavní soud rovněž v souladu s mým názorem konstatoval, že pokud nemocnici vzniknou náklady spojené s poskytnutím nadstandardních služeb otci, může následně po otci žádat, aby je uhradil. Nadstandardem ale podle Ústavního soudu není poskytnutí nezbytného hygienického oděvu apod.

D.3 Připomínky k věcnému záměru zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozšířením státem zajištěné právní pomoci

Jsem přesvědčena, že každý má právo na právní pomoc nejen v řízení před soudy, ale i při jednání před úřady. Proto jsem uvítala záměr Ministerstva spravedlnosti (dále jen „ministerstvo“) rozšířit bezplatnou právní pomoc i na správní řízení. Lidem, kteří si z finančních nebo jiných důvodů právní pomoc nemohou obstarat sami, by ji tak zajišťoval stát.

V rámci připomínkového řízení k věcnému záměru zákona jsem upozornila na některé zásadní nedostatky. V návrhu například není přesně vymezeno, kdo by mohl o bezplatnou právní pomoc žádat. Podle návrhu by to mohla být osoba, jejíž měsíční příjem je maximálně trojnásobek životního minima. Kromě toho, že chybí vysvětlení, co je myšleno příjmem, nejsou žádným způsobem zohledňovány další společně posuzované osoby v domácnosti. Fakticky by tak měl na bezplatnou právní pomoc nárok např. důchodce, který žije sám a má důchod do trojnásobku životního minima, ale o stejnou pomoc by nemohla žádat matka-samoživitelka s dětmi a příjmem jen o málo vyšším. V tomto směru by měl být podle mne zákon upraven, aby přesněji a spravedlivěji určil, kdo bude mít na bezplatnou pomoc nárok.

Rovněž jsem nesouhlasila s tím, aby byl za poskytnutí bezplatné právní porady požadován „regulační poplatek“ ve výši 100 Kč. Podle ministerstva má poplatek zabránit nadměrnému využívání nebo zneužívání právní pomoci. Domnívám se, že zneužívání brání už stanovení limitu 120 minut poradenství za rok pro žadatele, jak s ním návrh počítá a upozornila jsem v této souvislosti také na fakt, že lidé v hmotné nouzi, by v řadě případů kvůli poplatku museli žádat o dávku mimořádné okamžité pomoci, takže regulační poplatek by fakticky stejně hradil stát. Administrativní a finanční náklady na výběr a správu poplatků by navíc převyšovaly vybranou částku.

V neposlední řadě jsem ministerstvu doporučila, aby ustoupilo od záměru svěřit poskytování právní pomoci výhradně advokátům.

V rámci procesu vypořádání připomínek bylo sice ze strany předkladatele části mých připomínek vyhověno, ale přesto u třech zásadních přetrvává rozpor, který se nepodařilo odstranit.

V Brně dne 28. července 2016

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv